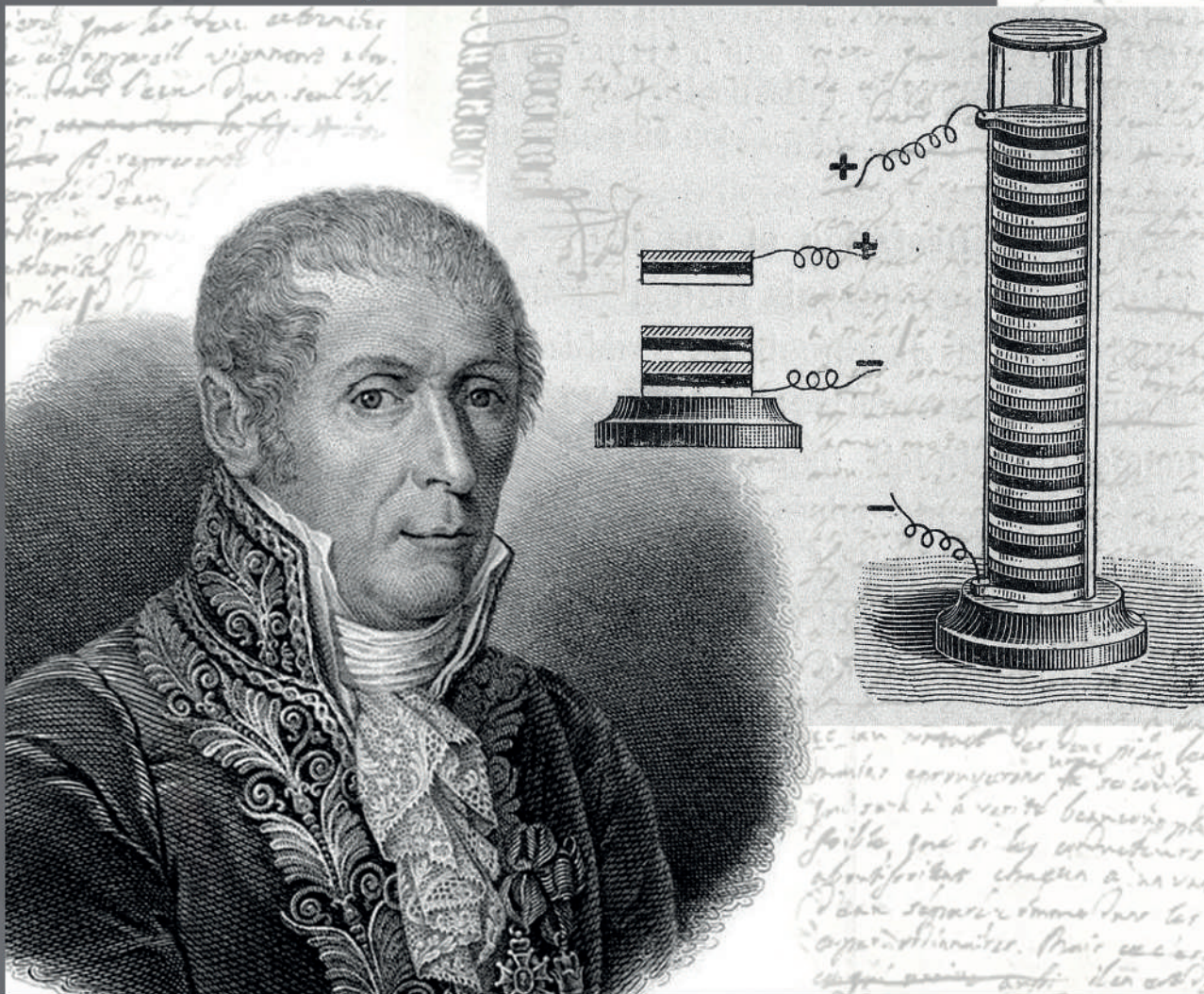

YANGI O'ZBEKISTON: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

CONFERENCES.UZ 2023

DAVRIYLIGI: 2018-2023

DUNYODA BIRINCHI KASHF ETILGAN ELEKTR BATAREYA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJY OLIY TA'LIM MUASSASALARI PROFESSOR-O'QUITUVCHILARI, YOSH OLIMLAR, DOKTORANTLAR, MAGISTRANTLAR VA IQTIDORLI TALABALAR

 TOSHKENT SHAHAR, AMIR TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.

 +998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

 WWW.TAQIQOT.UZ
WWW.CONFERENCES.UZ

 MAY №52

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
2-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-2**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-2**

ТОШКЕНТ-2023

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 52-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 май 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Харакатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган еттита устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофиқ:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари тахтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Муҳаммадхон Ҳамидович «ТИИМСХ»

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ФАЛСАФА ВА ҲАЁТ СОҲАСИДАГИ ҚАРАШЛАР

1. Кадиров Мирсултон Батирович
ҲОЗИРГИ ДАВРДА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ИНСТИТУТЛАРИ ФАОЛИЯТИДА
ҚОНУН УСТУВОРЛИГИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ..... 7

ФАЛСАФА ВА ҲАЁТ СОҲАСИДАГИ ҚАРАШЛАР

ҲОЗИРГИ ДАВРДА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ИНСТИТУТЛАРИ ФАОЛИЯТИДА ҚОНУН УСТУВОРЛИГИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ

Кадиров Мирсултон Батирович
Жамоат хавфсизлиги университети
Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси профессори,
фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
тел. 998028998
email: mirsulton@list.ru

Аннотация: Мақолада фуқаролик жамияти бу ҳозирги ахборот-коммуникация имкониятлари, турли миграция оқимлари, этник гуруҳларнинг янгилашиш даражасидир, деб баҳолаш мумкин. Қолаверса, бунда фуқаролар эҳтиёжининг ўзига хос ифодаси бўлган ва уларни сиёсий тизимда акс эттирувчи фуқаролик жамиятини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга, энг муҳим шартларидан биридир, дейиш мумкин.

Калит сўзлар: давлат, жамият, фуқаро, фуқаролик жамияти, сиёсий тизим, сиёсий тузулма

Фуқаролик жамияти билан давлат, «сиёсий жамият» ўртасидаги туб фарқни кўрмаган бўлсаларда, «фуқаролик жамияти»ни мавжуд давлат ёки бошқарув шакллари билан тенглаштирган эмаслар. Шу билан бирга, улар давлатнинг «оммавий шартнома» кўринишига таяниб, фақат ўша ҳукуматни қонуний деб ҳисоблаб, унда барча фуқаролар ихтиёрий равишда унга бўйсунуш ва ўрнатишга рози бўлиши лозимлигини таъкидлаганлар. Ҳокимиятни ҳар қандай шаклда мутлақлаштириш, уларнинг фикрича, фуқаролик жамиятини инкор этишга олиб келади. Гоббс ўз даврида давлат ҳокимиятининг чексиз эркинликка бўйсунушини таъкидлан эди[1]. Локк унинг фикрларини қўллаб-қувватлаб, шундай деб ёзган эди: «... ким бошлиқ бўлишидан қатъи назар, мутлақ ҳокимият ўзига хос фуқаролик жамияти бўлишдан узокдир. Улар худди қуллик ва мулк каби бир-бирига мос келмайди»[2]. «Давлат бошқаруви ҳақидаги иккита рисола»да Локк фуқаролик жамиятида яшовчи ҳеч ким қонундан четда қолиши мумкин эмаслигини таъкидлаган[2].

Ҳукуматда универсал иштирок этиш ва халқ суверенитети ғоясига асосланиб, Ж.Ж.Руссо уюшма аъзоларининг шахсияти ва мулкани ҳимоя қила оладиган, ҳар бир киши билан алоқада бўлиши учун бирлашма шаклини топишга ҳаракат қилди[5]. Кўриниб турибдики, янги давр мутафаккирлари шахсни давлат «қуллиги»дан озод қилишнинг ягона йўлини фуқаролик жамиятини шакллантиришда кўрдилар. Локк фуқаролик жамиятини сиёсий жамият, яъни давлат ўз қонуний манфаатларига эга бўлган жамият[3] деб ҳисоблаган. Монтескье ўзининг «Қонунлар руҳи ҳақида» китобида фуқаролик жамиятини тарихий ривожланиш маҳсули[4] деб ҳисоблаган. Унинг фикрича, фуқаролик жамияти инсоният тараққиётининг табиат, оила ва қаҳрамонлик давридан кейинги тўртинчи босқичидир. Унинг ёзишича, фуқаролик жамияти одамлар бир-бирига душман бўлган жамиятдир. Бу адоватга барҳам бериш учун одамлар давлат тузмоқда.

Давлат ҳокимияти сиёсий ҳодиса сифатида фуқаролик жамияти муносабатларининг яхлит тизимини тўғри, изчил, самарали шакллантириш, такомиллаштириш ва фаолият кўрсатиши учун зарур қулай асосни таъминлаш бўйича қатор муҳим вазифаларни ўз зиммасига олади. Ҳуқуқий давлатнинг асосий хусусияти унинг детерминизмидир: у фақат фуқаролик жамияти заминиде ўсади. Бошқача қилиб айтганда, фуқаролик жамияти мавжудлигидан ташқари, конституциявий давлат ғояси мутлақ утопиядир. Бу икки ҳодисанинг ўзаро боғлиқлиги ва шартлилиги яққол кўзга ташланади. Шу нуқтаи назардан, фуқаролик жамияти ва давлат ўртасидаги муносабатларнинг моҳияти ва мазмунини ўрганиш, уларнинг амалга оширилиши давлат институтларига давлат-ҳокимият тизимига реал таъсир

кўрсатиш имконини берадиган аниқ функцияларни аниқлаш алоҳида аҳамият касб этади.

Фуқаролик жамияти юридик фанда назарий таҳлил предмети сифатида ҳақиқатда мавжуд бўлган ва турли ўзига хос шаклларга эга бўлган, сифат жиҳатидан бошқа ижтимоий ҳодисалардан, биринчи навбатда, давлатдан фарқ қилувчи ўзига хос ижтимоий ҳодисадир. Фуқаролик жамиятининг моҳияти уни сиёсийлаштириш ёки сиёсатлаштириш масаласини ҳал қилиш контекстида очиб берилади. Фуқаролик жамияти - бу шахсий манфаатларни ифодаловчи ва фуқаролик маданияти кадриятлари асосида шахсларни бирлаштирувчи давлат ижтимоий институтлари ва муносабатларига нисбатан мустақил, юридик жиҳатдан эркин, ўзини ўзи тартибга солувчи, мураккаб тузилган очиқ тизим.

Фуқаролик жамияти ва давлат ижтимоий ҳодисаларга фаол равишда ўзаро таъсир қилади. Уларнинг муносабатларини чуқур моҳиятини реал ҳаёт ҳодисалари ва жараёнлари орқали, хусусан жамият ва давлат тизимининг назарий моделларини яратишга қаратилган моделлаштириш усулидан фойдаланиш орқали тушуниш мумкин. Бу нафақат мавжуд шакл ва усулларни очиб беради, балки давлат ва жамоат институтларининг фаолияти, шунингдек, ушбу ҳодисаларнинг ривожланиши ва улар ўртасидаги муносабатларнинг қонуниятларини белгилайди.

Фуқаролик жамияти фаолияти бўйсунадиган асосий мақсад - бу шахсий манфаатлар тўқнашувини ифодалаш, кондириш, мувофиқлаштириш, ҳал қилиш билан боғлиқ муайян муаммоларни ҳал қилиш орқали эришиш мумкин бўлган жамоат манфаатларини кондиришдир. Давлат институтлари фаолияти амалга ошириладиган жамоат муносабатлари соҳаси нуктаи назаридан фуқаролик жамиятининг сиёсий ва сиёсий бўлмаган функцияларини фарқлаш керак.

Давлат ҳокимиятини қонунийлаштириш ва ижтимоий-сиёсий назорат функциялари халқ суверенитети тамойилида ўзининг концептуал асосига эга. Фуқаролик жамияти хусусиятларига эга бўлган ва сиёсий тизимда давлатнинг тенг ҳуқуқли шериги сифатида ҳаракат қила оладиган жамиятгина қонунийлаштириш жараёнини сиёсий ва ҳуқуқий нормалар билан тартибга солинадиган оқилона асосда амалга оширади.

Демократик қонунийлик фуқаролик жамиятининг функциясига айланади. Унинг амалга оширилиши давлатни жамоат институтлари билан мулоқот ва ҳамкорлик тизимини куришга мажбур қилади. Бу функцияни амалга ошириш самарадорлиги ижтимоий-сиёсий тизим барқарорлигининг шартидир. Давлат ҳокимиятини қонунийлаштириш шакллари ва даражаларини фарқлаш зарур.

Хулоса: сиёсий иштирок - жамият ҳаётининг сиёсий соҳасидаги институционаллашган ва институционализация қилинмаган ижтимоий субектларнинг ҳуқуқий нормалари воситасида амалга ошириладиган, сиёсий жараённинг мазмунини ташкил этувчи ва сиёсий ҳокимиятни амалга оширишга қаратилган фаолиятдир. Давлат органларига сиёсий таъсир. Сиёсий иштирок соҳасини фуқаролик жамияти ва давлат ўртасидаги ўзаро муносабатларда воситачилик қилувчи, унинг барча элементларини: институционал, коммуникатив, функционал, меъёрий, мафкуравий элементларни ўз ичига олган махсус «кесиш» бўлган бутун сиёсий тизимнинг органик қисми сифатида белгилаш мумкин.

Фойдаланган адабиётлар рўйхати.

1. Гоббс Т. Философские основания учения о гражданине: (Elementa philosophica de cive). Пер. с лат.; Пер.: В. Погосский; Предисл.: С.А. Котляревский М. 2021. - 293 с.
2. Локк Дж. Два трактата о правлении. М. Социум 2019. - 494 с.
3. Локк Джон - Сочинения в 3 томах (Т. 1,2,3). М.: Мысль, 1985/1985/1988.— 621/560/668[1] стр. (ISBN 5-244-00084-5, 5-244-00085-3 (Том III))
4. Монтескье Ш.Л. О духе законов. (Перевод А. Матешука) М.: Мысль, 1999.- 674 с (ISBN 5-244-00929-X)
5. Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре или принципы политического права. М. 2021. - 131 с.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 2-ҚИСМ

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.05.2023

Контакт редакций научных журналов. [tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of [tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000